

ISSN 0134–6393 (Print)
ISSN 2415–8240 (Online)

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

Частина 2
Економічні науки

**ВИПУСК
98**

Умань – 2021

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 1301 від 15 жовтня 2019 р. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва включено до категорії Б Переліку наукових фахових видань України з економічних (051, 072, 073, 075, 076, 241, 281) та сільськогосподарських і технічних (101, 181, 201, 202, 203, 206) спеціальностей.

Збірник наукових праць Уманського НУС індексується: Index Copernicus, Google scholar, ulrichweb.serialssolutions, crossref.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – Непочатенко Олена Олександрівна, доктор економічних наук, професор, ректор Уманського національного університету садівництва, Україна

Заступник головного редактора – Мальований Михайло Іванович, доктор економ.наук, професор, кафедри фінансів, банківської справи і страхування Уманського національного університету садівництва, Україна

Члени редколегії:

Джелонек Дорота – доктор філософії, доцент кафедри менеджменту Ченстоховського політехнічного університету, Польща

Котулік Ростислав – доктор філософії, професор кафедри економіки Пряшівського університету в Пряшеві, Словаччина

Мудрак Руслан Петрович – доктор економічних наук, професор, кафедри економіки Уманського національного університету садівництва, Україна

Матусікова Данієла – доцент кафедри туризму і готельного управління Пряшівського університету в Пряшеві, Словаччина

Штефко Роберт – доктор філософії, професор кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі управління Пряшівського університету в Пряшеві, Словаччина

Нестрерчук Юлія Олександрівна – доктор економічних наук, професор, кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Уманського національного університету садівництва, Україна

Новак Інна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, кафедри менеджменту Уманського національного університету садівництва, Україна

Прокопчук Олена Тодорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування Уманського національного університету садівництва, Україна

Транченко Людмила Володимирівна – доктор економічних наук, професор, кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва, Україна

Харенко Андрій Олександрович – кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу Уманського національного університету садівництва, Україна

Костецька Катерина Василівна – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри технології зберігання і переробки зерна Уманського національного університету садівництва, Україна (**відповідальний секретар**)

Діордієва Ірина Павлівна – кандидат с.-г. наук, ст. викладач кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології Уманського національного університету садівництва, Україна (**технічний секретар**)

Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2021. Вип. 98. Ч. 2 : Економічні науки. 255 с.

Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва

висвітлює результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства освіти і науки України і науково-дослідних установ НААН України.

Рекомендовано до друку Вченою радою Уманського НУС,
протокол № 7 від 17 червня 2021 р.

Відповідальність за достовірність цифрового матеріалу, фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

© Уманський національний університет садівництва, 2021

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

<i>О. О. Непочатенко, О. Т. Прокопчук, М. І. Мальований</i>	ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ АГРОСТРАХУВАННЯ.....	6
<i>П. К. Бечко, Н. В. Бондаренко, В. П. Бечко, О. С. Наталич</i>	ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ.....	20
<i>М. І. Мальований, О. Т. Прокопчук, М. М. Мальована</i>	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ МІКРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	29
<i>П. К. Бечко, С. А. Власюк, О. В. Пономаренко, В. І. Нагорний</i>	ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КРЕДИТУ І ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ.....	41
<i>Л. М. Нецадим, С. В. Тимчук, Н. В. Терещук</i>	ТУРИСТИЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ЧЕРКАСЬКОГО РЕГІОНУ.....	51
<i>О. О. Непочатенко, П. К. Бечко, В. П. Бечко, С. А. Пташник</i>	АГРЕСИВНЕ ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ.....	57
<i>В. С. Уланчук, С. Ю. Соколюк, О. В. Жарун, М. А. Коротєєв, О. С. Тупчій</i>	АНАЛІЗ ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	69
<i>О. В. Загороднюк, М. О. Гоменюк</i>	КОРПОРАТИВНИЙ ТАЙМ МЕНЕДЖМЕНТ: СУЧАСНА НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ.....	81
<i>Б. С. Гузар, О. М. Трус</i>	ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	89
<i>О. О. Непочатенко, П. К. Бечко, Н. В. Лиса, С. А. Пташник</i>	ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ.....	110
<i>С. М. Колотуха, К. М. Мельник, О. В. Пономаренко</i>	ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.....	123

<i>О. В. Пономаренко</i>	ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	134
<i>П. К. Бечко, Н. В. Лиса, В. П. Бечко С. А. Пташник</i>	ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ МОДИФІКАЦІЇ ВІДНОСИН ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ І ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ.....	143
<i>О. Г. Пенькова, А. О. Харенко, Є. М. Кулішенко</i>	ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ НА ВНУТРІШНЬОМУ ТА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ.....	153
<i>К.В. Васильковська, О. О. Андрієнко, В. О. Малаховська</i>	ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ ТА АНАЛІЗ ЕКСПОРТУ ОЛІЇ.....	166
<i>К. С. Холявіцька</i>	ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.....	177
<i>О. В. Ролінський, Б. С. Гузар, Ю. В. Улянич, О. В. Пономаренко</i>	РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	186
<i>N. V. Bondarenko, S. A. Vlasiuk, T. A. Derkach</i>	INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINIAN AGRARIAN SECTOR.....	195
<i>С. Ю. Соколюк, І. І. Чернега, О. В. Жарун, М. А. Коротєєв, О. С. Тупчій</i>	ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ШЛЯХОМ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	203
<i>L. V. Lukashenko, O. A. Demianyshyna</i>	ANALYSIS OF FINANCIAL SUPPORT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF REORGANIZATION.....	211
<i>А. П. Бурляй, В. С. Костюк, Л. В. Смолій, А. А. Осіпова</i>	СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ.....	221
<i>О. С. Тюшкевич</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕОРІЇ.....	232
<i>С. Ю. Соколюк, О. С. Тупчій, О. В. Жарун, М. А. Коротєєв</i>	СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МИТНІЙ СПРАВ.....	244

Financial decentralization in Ukraine has significantly accelerated the dynamics of investment activity. An important positive result of the reform of interbudgetary relations is the annual increase in investment resources of local budgets. After a sharp decline in investment activity in 2014, the volume of capital investments amounted to UAH 5.9 billion, while in 2020 their volume amounted to UAH 43.6 billion. On the average capital investments from local budgets in Ukraine for the years under study has increased by UAH 33.4 billion, the capital investment growth index was 7.39. Further implementation of the reform of budgetary decentralization and ensuring the effectiveness of the mechanism of budgetary regulation of socio-economic development requires expanding the rights of local authorities, strengthening their budgetary independence and determining their responsibility.

Key words: budget decentralization, local budget, interbudgetary transfers, united territorial communities, revenues, expenses, subsidies, subventions, coefficients of budget decentralization.

УДК 336.2:338.246.025

DOI 10.31395/2415-8240-2020-97-2-110-123

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ

О. О. НЕПОЧАТЕНКО, доктор економічних наук

П. К. БЕЧКО, кандидат економічних наук

Н. В. ЛИСА, кандидат економічних наук

С. А. ПТАШНИК, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті наведене теоретичне обґрунтування податкового стимулювання промислових підприємств за ринкових умов їх діяльності. Відповідно до сучасної економічної теорії, яка слугує основою вітчизняної податкової системи найбільш дієвими є горизонтальна та вертикальна структури організації стимулювання промислового виробництва, здатних забезпечити нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції її конкурентоспроможності на світових ринках, а суб'єктам господарювання їх функціонування на умовах самофінансування і самоокупності.

Ключові слова: промислове виробництво, податкове стимулювання вертикальна та горизонтальна структури організації податкового стимулювання, інвестиції, додана вартість, валовий регіональний продукт.

Постановка проблеми. Державна фінансова підтримка вітчизняних підприємств промисловості забезпечує створення сприятливого інвестиційного середовища, зростання стійкості національної економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції. Зростання продуктивності праці і приріст

людського капіталу для України за сучасних умов господарювання є пріоритетними напрямами стимулювання економіки. Державна промислова політика є важливою складовою загальнодержавної політики. Вона спрямована на досягнення промисловістю якісно нового рівня розвитку, посилення промислового потенціалу держави, задоволення потреб населення, зростання обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції [1]. В умовах глобалізації економіки нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції вітчизняними промисловими підприємствами неможливе без створення та впровадження прогресивних технологій. Відсутність прямих бюджетних субсидій і податкових стимулів та преференцій з боку держави на модернізацію виробничих потужностей унеможливорює впровадження сучасних передових, прогресивних технологій, ліквідацію технологічного відставання та забезпечення диверсифікації вітчизняних промислових підприємств.

В той же час, країни з розвинутими ринковими відносинами для пом'якшення негативних наслідків фінансової кризи вдаються до різного роду антициклічних та політичних механізмів, спрямованих на скорочення наслідків кризових явищ на своїх внутрішніх ринках. З огляду на це, найбільш суттєвими механізмами, здатними злагодити кризові явища є різного роду стимули, надані як за рахунок збільшення цільових державних інвестиційних витрат, так і за рахунок реалізації державної політики з податкового стимулювання. Проблема податкового стимулювання промислових підприємств впродовж тривалого періоду є дискусійною, потребує вирішення відповідно до нових умов господарювання, є об'єктом наукового дослідження як з боку науковців, так і практиків. Потребують більш детального дослідження питання вертикальної та горизонтальної структури організації податкового стимулювання підприємств промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Податкове стимулювання промислових підприємств спрямоване на забезпечення стабільності національної економіки в цілому і промислового виробництва, зокрема. Питання організації промислового виробництва за ринкових умов господарювання висвітлені в Основних положеннях промислової політики, схвалених Указом Президента України “Про Концепцію державної промислової політики” [1] та в Державній програмі розвитку промисловості [2]. Цій проблемі праці присвячені праці зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема О. Авериної, [3], М. Михальченко [6], К. Крамаренко [9], О. Маслак [10] інших. В той же час, проблема податкового стимулювання промислових підприємств за сучасних умов потребує подальшого більш поглибленого дослідження, особливо в напрямі застосування вертикальної та горизонтальної структури організації податкового стимулювання, які тривалий період часу перебувають в стані дискусії.

Метою статті є обґрунтування теоретичних аспектів податкового стимулювання промислових підприємств, запровадження дієвих його методів у вигляді горизонтальної та вертикальної організації податкового стимулювання, які відповідають сучасній теорії податкової системи.

Методика дослідження. Для вирішення поставлених у процесі дослідження завдань використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Застосування системного підходу, методів індукції та дедукції, аналізу й синтезу, що дало можливість комплексно і всебічно розглянути теоретичні засади податкового стимулювання підприємств промисловості, визначити результати від застосування горизонтальної і вертикальної організації податкового стимулювання. При систематизації результатів напрямів податкового стимулювання підприємств промисловості обрано методи наукового узагальнення, аналізу та синтезу. Враховуючи значимість податкового стимулювання підприємств промисловості за сучасних умов у вітчизняній податковій системі існує низка невирішених питань, які за своєю сутністю є дискусійними щодо теоретичного обґрунтування цієї проблеми та практичного її вирішення, спрямованого на нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції промисловості, розширення ринків її збуту.

Результати досліджень. Центральною ознакою нинішнього економічного розвитку у світі, а також в Україні, зокрема є авангардна роль промисловості. Ця галузь справляє найбільший мультиплікативний ефект на економіку країн з різним рівнем економічного розвитку, виробляючи значну частину ВВП, стимулюючи інноваційну діяльність, гарантуючи одержання великої частки експортних доходів, створюючи та підтримуючи мільйони робочих місць, наповнюючи податковими платежами бюджети всіх рівнів, формуючи тим самим фундамент для сталого соціально-економічного розвитку країн. Промислові підприємства є основними системоутворюючими елементами багатьох інших життєво важливих сфер держави, зокрема таких: в економічній – базис утворення вартості; бюджетній – джерела наповнення; територіальній – містоутворювачі; науковій та освітній – рушії розвитку, споживачі та джерела знань; соціальній – місця реалізації людських можливостей та забезпечення засобами існування; податковій – джерела надходжень; у фінансовій – мультиплікатори грошей [2].

Вагомий внесок промислового комплексу в економіку, що сприяє поступовому наближенню якості життя в Україні до рівня технологічно розвинутих країн, визначає його провідну роль і місце у забезпеченні найважливіших стратегічних інтересів держави. Як свідчить досвід країн з розвинутими ринковими відносинами пріоритетне місце в економіці повинна займати промисловість, застосовуючи передові прогресивні технології, виробляючи конкурентоспроможну продукцію, здатну конкурувати на світових ринках. Роль промислового виробництва в створенні валового внутрішнього продукту країн з розвиненою економікою є беззаперечною. Промислове виробництво безпосередньо впливає на показники фондових індексів, економічне зростання, рівень зайнятості населення. З огляду на це, необхідність державного стимулювання промисловості за сучасних умов є пріоритетним напрямом розширеного відтворення промислового виробництва, а промислових підприємств функціонування на самофінансуванні і самоокупності. Промислове виробництво сприяє розвитку економіки, обумовлює необхідність розробки державою форм і методів стимулювання виробництва господарюючих суб'єктів,

які здійснюють свою діяльність в галузі промислового виробництва . Державний вплив на економічний розвиток промислового виробництва традиційно здійснюється із застосуванням регулюючих, адміністративних і стимулюючих чинників. З огляду на це, О.В. Авереною доведено, що найбільший ефект на процеси економічного зростання промислового виробництва має застосування різного роду стимулів [3, с. 7]. Про місце промислового виробництва в національній економіці свідчать дані (табл. 1).

Табл. 1. Індекси основних соціально-економічних показників, (відсотків до попереднього року) [4, 5]

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Україна					
Темп приросту доданої вартості, у відсотках до попереднього року, %					
-всього по національній економіці	124,5	107,9	129,3	125,0	111,2
в тому числі					
-промисловість	122,8	105,0	133,	124,9	107,1
-сільське господарство	179,0	145,2	102,2	105,3	103,6
Частка доданої вартості до загальної по національній економіці, %					
-сільське господарство	9,91	13,3	10,5	8,9	8,3
-промисловість	36,4	35,4	36,6	36,7	35,2
Черкаська область					
Валовий регіональний продукт(у фактичних цінах), у відсотках до попереднього року, %	109,5	117,3	123,2	127,5	101,3
в тому числі					
-промисловість	90,8	106,3	99,1	102,3	101,3
-сільське господарство	99,3	102,4	88,6	122,8	97,7

Випереджаючий темп приросту доданої вартості промислового виробництва над сільським господарством спостерігається з 2016 р. В той же час, частка доданої вартості продукції аграрної галузі в 2014 і 2015 рр. перевищувала цей показник по промислових підприємствах на 56,2 і 40,2 відсоткових пункти відповідно. Валовий регіональний продукт у фактичних цінах по Черкаській області свідчить про несуттєве зростання обсягів виробництва продукції промисловості за досліджуваний період темп приросту якого в 2018 р. порівнянні з 2014 р. скоротився на 1,0 відсотковий пункт.

З огляду на це, окремі дослідники стверджують, що Україна перетворюється з індустріальної країни в аграрну [6]. За даними дослідження науковців «Інституту економіки та прогнозування НАН України», таке трактування не зовсім коректне, оскільки таке твердження створює хибний посил щодо причин сучасної стрімкої деіндустріалізації [7].

Натомість дослідження місця промисловості країни у світовому вимірі та

порівняння з референтними країнами дають краще уявлення щодо сучасного стану промислового сектора України, причин, що його зумовили, а також напрямів подальшого розвитку.

Економіка Черкащини за останні роки тяжіє до випереджаючого зростання продукції сільського господарства над промисловою. В структурі промислової продукції регіону найбільшу частку займає переробна галузь від 86,1 в 2013 р. до 69,2 в 2019 р. (табл. 2).

Табл. 2. Частка обсягів реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності по Черкаській області, за роками, % [5]

Показники	2013	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7
Переробна промисловість	86,1	84,2	79,5	75,4	80,2	69,2
у тому числі						
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	48,7	48,4	43,7	48,2	52,0	45,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1,0	1,4	1,2	1,4	1,3	1,3
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	3,5	3,6	3,5	3,3	3,7	2,7
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	18,4	19,3	18,2	8,3	7,3	6,0
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	1,7	2,6	2,9	3,2	4,0	3,4
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	0,8	1,0	1,1	1,3	1,4	1,1
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	8,1	2,7	3,4	3,8	4,5	3,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	11,4	14,0	18,8	22,8	18,0	29,2

Дані таблиці свідчать про суттєве зменшення частки обсягів реалізованої продукції за видами економічної діяльності за всіма видами промислового виробництва. Найбільш суттєве скорочення обсягів промислової продукції має місце при виробництві хімічних речовин і хімічної продукції з 18,4 % в 2013 р. до 6,0 % в 2019 р. до загального обсягу реалізованої промислової продукції. За сучасної економічної політики чинне вітчизняне податкове та бюджетне законодавство в своєму арсеналі передбачає обмежені реальні податкові стимули та преференції, які здатні сприяти нарощуванню обсягів виробництва та реалізації промислової продукції на умовах модернізації виробничих потужностей, впровадження сучасних технологій.

Слід визнати факт, що в умовах глобалізації економіки випуск конкурентоспроможної продукції неможливий без створення (або запозичення) і впровадження прогресивних технологій. У сучасній податковій системі преференції, спрямовані на ліквідацію технологічного відставання обмежені, внаслідок відсутності як державних фінансових ресурсів у вигляді прямих бюджетних субсидій і податкових витрат, так і коштів з боку економічних агентів для запровадження передових прогресивних технологій. Мета податкового стимулювання промислового виробництва полягає в стимулюванні науково-дослідного, інвестиційного, а також інноваційного процесів. З огляду на це, об'єктом стимулювання промислових підприємств є виробнича діяльність основних і суміжних галузей, інвестиції в основні засоби, забезпечення висококваліфікованим персоналом, нарощування власних фінансових ресурсів, розвиток каналів збуту готової продукції, а предметом стимулювання - кількісні (в грошовому і натуральному вимірі) і якісні показники.

Відновлення промислового виробництва за сучасних умов полягає в скороченні витрат, а не в збільшенні податкового навантаження. Фіскальна політика повинна в своєму арсеналі мати інструменти за допомогою яких на короткострокову перспективу будуть передбачені податкові стимули для нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. Незважаючи на дискусію про те, які податкові стимули є більш ефективними при стимулюванні економічного зростання, здатних забезпечити більш швидку віддачу від економічного зростання: для вітчизняних промислових підприємств найбільш дієвими є податкові пільги.

Вітчизняна економічна науки за останні роки накопичила чисельні розробки щодо виходу галузей промисловості із фінансової кризи. Найбільш актуальними є вирішення проблем із залученням інвестицій, збереження зайнятості і доходів працівників, забезпечення збуту готової продукції тощо. При вирішенні цих проблем дієвим є податкове стимулювання промислового виробництва із застосування горизонтальних та вертикальних механізмів організації стимулювання. Порівняння переваг і недоліків вертикальних і горизонтальних механізмів організації податкового стимулювання наведено в (табл. 3).

Табл. 3. Основні характеристики вертикальних і горизонтальних структур організації стимулювання промисловості

Критерії порівняння	Вертикальні стимули	Горизонтальні стимули
Ефект мультиплікатора	Інвестиційні джерела обмежені	Залучення інвестицій з інших секторів
Вплив на галузь	Наявність інструментарію без врахування галузевої специфіки	З врахуванням галузевої специфіки
Міжнародна конкурентоздатність	Розвиток традиційної галузевої промислової політики	Розвиток інноваційної промислової політики
Ризики податкового адміністрування	Універсальний характер ускладнює виявлення ризику і оцінку потенційного ефекту	Цільовий характер дає змогу виявити ризики та оцінити потенційний ефект
Роздільна оцінка ефективності	Наявні труднощі внаслідок поєднання податкових пільг і бюджетних субсидій в галузевому розрізі	Можлива зважаючи на різноспрямованість податкових стимулів і бюджетних субсидій

Результати дослідження свідчать, що додатковий дохід, отриманий за рахунок скорочення податкового навантаження на перших порах застосування горизонтальної і вертикальної організації податкового стимулювання незначний і має бути спрямованим на подальший розвиток виробництва. Ефект додаткового доходу внаслідок скорочення податкового навантаження може проявлятися лише за умов чітко організованого дієвого кредитного ринку та ефективної податкової політики внаслідок чого досягається інтенсивне відновлення промислового виробництва. Надання податкових пільг сприяє інтенсивному відновленню промислового виробництва, впровадженню передових, прогресивних технологій. Переваги податкових пільг полягають в їх суттєвій потенційній корисності, оскільки призводять до зниження регіональних диспропорцій. Корисність податкових пільг проявляється при вирішенні проблем з грошовими потоками, здатності ефективно використовувати отримані субсидії, що в кінцевому результаті знижує сукупні витрати на державну фінансову підтримку при суттєвому зменшенні кількості процедур перевірки щодо їх використання. З огляду на вище вказане, найбільш результативним є використання прямих податкових стимулів, спрямованих на відшкодування інвестиційних вкладень, оскільки такі види стимулів дають змогу контролювати цільове використання пільг і преференцій, забезпечують більшу відкритість щодо підвищення ефективності виробництва. Переважна більшість вітчизняних промислових підприємств зобов'язанні із наданням їм податкових пільг укладати інвестиційні угоди з органами місцевого самоврядування, сформувавши при цьому пакет документів, який включає бізнес-план. Органи місцевого самоврядування залишають за собою право впливати на умови надання пільг за допомогою запровадження обмежень на окремі види підприємницької діяльності. Термін надання окремого типу податкового

стимулу може залежати від суми інвестицій та періоду окупності проекту.

У науковій літературі з досліджуваної проблеми напрацьовані підходи, щодо застосування горизонтальної і вертикальної організації податкового стимулювання промислових підприємств [9]. За умов їх застосування вітчизняними промисловими підприємствами їх підтримка повинна бути спрямована на стимулювання науково-дослідного, інвестиційного, а також інноваційного процесів, стимулювання виробничих і суміжних галузей, нарощування інвестицій в основні засоби, розвиток каналів продажу та збуту готової продукції.

Проведене дослідження свідчить, що горизонтальний тип організації податкового стимулювання промислових підприємств сприяє розвитку інституційного середовища та зростанню державної фінансової підтримки галузі. Інституційні ефекти застосування горизонтальних податкових стимулів більш дієві в порівнянні з вертикальними, про що свідчать результати дослідження наведені в (табл. 4). Наведені інструменти податкового стимулювання виокремлені на три групи в залежності від рівня затребуваності для податкового стимулювання промислового виробництва (слабке використання, активне використання і пріоритетне використання): розроблена матриця свідчить, що для розвитку промислового виробництва на горизонтальному рівні найбільш ефективними є: податкові канікули; пільгові ставки; інвестиційні податкові кредити; зони вільної торгівлі; зони вільної торгівлі. Ефективність вище перерахованих пільг в межах горизонтальної стратегії податкових стимулів пов'язана з тим, що інвестиційні податкові кредити є податковою пільгою, яка базується на вартості витрат на кваліфікаційні інвестиції. Податкові пільги надаються понад розмір амортизації, розрахованої щодо активу, і використовується для зменшення оподаткованого доходу. Таке стимулювання вітчизняних промислових підприємств здатне згладити відмінності в економічному розвитку регіонів, позитивно впливає на формування збалансованої національної економіки.

Характерною особливістю вертикальної стратегії податкових стимулів та найбільш дієвими є такі різновиди пільг як: інвестиційні податкові кредити; тарифні або податкові пільги; інвестиційні пільги. Результативність вище перерахованих преференцій при вертикальній стратегії податкового стимулювання пояснюється можливістю досягнення безлічі цілей при їх застосуванні. Використання пільг при вертикальній організації податкового стимулювання промислових підприємств полягає в стимулюванні інвестицій і, особливо, в залученні прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Нарощування прямих іноземних інвестицій не тільки сприяє формуванню в країні високооплачуваних робочих місць, але позитивно впливає на зростання конкуренції і підвищення ефективності внутрішніх ринків, тим самим, вносячи істотний внесок в загальний економічний розвиток країни. У той же час, фінансова децентралізація, будучи вертикальним стимулом, позитивно впливає на податкову систему на регіональному рівні.

Табл. 4. Матриця використання інструментів податкового стимулювання при горизонтальній і вертикальній стратегії податкового стимулювання промислових підприємств України

Стимули	Горизонтальна стратегія	Вертикальна стратегія
Податкові канікули	Застосування ефективного інструменту стимулювання ділової активності за умов негативної динаміки макроекономічних показників. Забезпечення ринкової рівноваги (+++)	Непомірні ризики демпінгу щодо функціонуючих суб'єктів знижують ефективність використання даного інструменту (++)
Регулювання податкової ставки	Вирішення проблеми ефективного розвитку окремого промислового підприємства можливе за умови регулювання податкової ставки може бути результативним при горизонтальній стратегії (+++)	Зменшення результативності в зв'язку з можливістю застосування агресивних схем податкового планування (+)
Пільги в межах інвестиційних угод	Зменшення ефективності використання пільг, що надаються в рамках інвестиційних угод при горизонтальній стратегії, пов'язаних з можливими втратами бюджету (++)	Застосування пільг в межах інвестиційних угод при вертикальній стратегії обумовлено можливостями залучення капіталів (+++)
Прискорена амортизація	При горизонтальній стратегії підвищений коефіцієнт амортизації може призвести до фінансових втрат (+)	При вертикальній стратегії можливість наростити обсяги власних внутрішніх інвестицій зростає в короткостроковій перспективі (++)
Інвестиційні субсидії	Низький рівень використання пов'язаний з недостатньою ефективністю стимулювання при горизонтальній стратегії через занадто суворі вимоги (+)	Більш ефективна при вертикальній стратегії, за умов заохочення цільових інвестицій (++)
Орієнтовані на експорт стимули	Цей тип податкового стимулювання не використовується вітчизняними промисловими підприємствами внаслідок дієвості більш ефективних інструментів стимулювання	В межах вертикальної стратегії можливе забезпечення стимулювання інвестицій та залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) (+++)
Зони вільної торгівлі	Ефективні за умови створення промислових парків і кластерів (+++)	Більш ефективні в поєднанні з горизонтальною стратегією (++)
Примітки 1 + -застосовуються не часто; 2 ++ -застосовуються часто, але можливо неефективне використання; 3 +++ -активно пріоритетне застосування.		

Джерело: складено авторами.

Податкові канікули особливо ефективні на фазах спаду, кризи і депресії, оскільки дають можливість підприємствам реінвестувати кошти. Найбільший ефект від застосування пільгових ставок отримують на фазі підйому, а в подальшому пожвавленні виробництва, забезпечують науково обґрунтоване регулювання розвитку і підтримки діяльності підприємств за допомогою різних ставок, не змінюючи податкового законодавства.

Найбільший суттєвий результат від застосування інвестиційних субсидій спостерігається в період кризи, оскільки за їх рахунок відбувається

збалансування ділової активності, збільшується сукупний обсяг промислового виробництва. В кризових умовах відбувається падіння цін, має місце зростання кількості збанкрутілих підприємств. З огляду на це, за рахунок інвестиційних субсидій появляється можливість диверсифікувати виробництво, підтримати фінансову стійкість підприємств. Інвестиційні субсидії більш ефективні при вертикальній стратегії, в момент заохочення залучення цільових інвестицій. При горизонтальній стратегії через надто суворі вимоги інвестиційні субсидії не використовуються.

Прискорена амортизація найбільш результативна в періоди підйому, пожвавлення і піднесення виробництва, оскільки забезпечує можливість для отримання додаткових внутрішніх джерел фінансування. Максимальний ефект від застосування горизонтальних і вертикальних інструментів податкового стимулювання найбільш ефективний на фазах підйому, пожвавлення і піднесення виробництва за рахунок залучення додаткових інвестицій, надання пільг з податку на прибуток. Податкові пільги на фазах підйому сприяють формуванню основи для створення конкурентоспроможної продукції промислових підприємств. Зони вільної торгівлі є результативними на фазі депресії, оскільки в умовах застою в економіці і виробництві, дають можливість підприємствам пристосовуватися до нових потреб.

Зменшення податкового навантаження на промислові підприємства призводить до зниження цін на вітчизняні товари, сприяє нарощуванню виробництва і реалізації продукції. Крім того, зменшення цін на товари, роботи і послуги, які формують собівартість промислової продукції призводить до зростання конкурентоспроможності товарів, що реалізуються на експорт.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать, що горизонтальні податкові стимули є більш прийнятними, оскільки ситуація на світовому ринку змінюється дуже швидко, при цьому бізнес потребує визначеності, за умови коли держава визначається, які сегменти національної економіки є пріоритетними. Ефективність податкових канікул, пільгових ставок, інвестиційних податкових кредитів і зон вільної торгівлі більш перспективні для розвитку промислового виробництва на горизонтальному рівні.

При вертикальній стратегії розвитку промислового виробництва більш пріоритетними є інвестиційні податкові кредити, орієнтовані на експорт, зокрема тарифні або податкові пільги, інвестиційні пільги.

Запропоновані заходи податкового стимулювання промислового виробництва сприятимуть стимулюванню розвитку підприємств з використанням стратегії модернізації виробничої бази за рахунок поновлення основних засобів, впровадження передових прогресивних технологій, фінансування наукових розробок. Дані заходи можуть забезпечити отримання синергетичних ефектів, особливо якщо устаткування, які будуть придбавати промислові підприємства будуть вітчизняного виробництва.

Література

1. Указ Президента України «Про Концепцію державної промислової політики» від 12 лютого 2003 року N 102/2003 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003#Text/>
2. Державна програма розвитку промисловості на 2003 - 2011 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174. <https://www.kmu.gov.ua/npas/2893113>.
3. Аверина О. В. Методический подход к оценке налоговой нагрузки хозяйствующих субъектов. *Вестник НГИЭИ*. 2016. № 1 (56). С. 7–13.
4. Україна у цифрах. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2020. 44 с.
5. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Черкаській області. Статистичний щорічник Черкаської області за 2019 рік Головне управління статистики у Черкаській області// Черкаси.2019.370 с.
6. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України <https://ipend.gov.ua/struktura/viddily/viddil-teorii-ta-istorii-politychnoi-nauky/mykhalchenko-m-i-ukraina-iak-nova-istorychna-realnist-zapasnyj-hravets-ievgoru/>
7. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення Української економіки Національна академія наук України ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Науково-аналітична доповідь за редакцією д.е.н., проф. Л.В. Дейнеко.: 2018.С.9.
8. Україна в цифрах.2018.Статистичний збірник .К.:2019. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/Ukr_cifra_2018_u.pdf.
9. Крамаренко К. М. Сучасні підходи до формування і використання інвестиційного потенціалу країни. Херсон: Херсонський Державний Університет, 2017. С. 59–62.
10. Маслак О. І. Формування новітніх організаційних структур у промисловості. file:D:/Desktop/стимул промисловості

References

1. Decree of the President of Ukraine "On the Concept of State Industrial Policy" of February 12, 2003 N 102/2003 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003#Text/>
2. State program of industrial development for 2003 - 2011. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 28, 2003 № 1174. <https://www.kmu.gov.ua/npas/2893113>
3. Averina, O. V. (2016). Methodical approach to assessing the tax burden of business entities. *Bulletin of NGIEI*, no. 1 (56), pp. 7–13.
4. Ukraine in numbers. Statistical collection. K.: State Statistics Service of Ukraine, 2020. 44 p.

5. State Statistics Service of Ukraine. Main Department of Statistics in Cherkasy Oblast. Statistical Yearbook of Cherkasy region for 2019 Main Department of Statistics in Cherkasy region. Cherkasy, 2019. 370 p.

6. Mikhalchenko, M. I. Ukraine as a new historical reality. Institute for Political and Ethnonational Studies. IF Kuras NAS of Ukraine <https://ipiend.gov.ua/struktura/viddily/viddil-teorii-ta-istorii-politychnoi-nauky/mykhalchenko-mi-ukraina-iak-nova-istorychna-realnist-zapasnyj-hravets> - Europe.

7. Development of industry to ensure the growth and renewal of the Ukrainian economy National Academy of Sciences of Ukraine SI "Institute of Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine". Scientific and analytical report edited by Doctor of Economics, Prof. L.V. Deineko: 2018.S.9.

8. Ukraine in numbers. Statistical collection. K: 2019. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/Ukr_cifra_2018_u.pdf.

9. Kramarenko, K. M. (2017). *Modern approaches to the formation and use of investment potential of the country*. Kherson: Kherson State University, pp. 59–62.

10. Maslak, O. I. Formation of the latest organizational structures in industry. file: D:/ Desktop / industry stimulus

Аннотация

Непочащенко Е. А., Бечко П. К., Лиса Н. В., Пташник С. А.

Налоговое стимулирование промышленного производства в системе государственной финансовой поддержки

В статье приведено теоретическое обоснование налогового стимулирования промышленных предприятий в рыночных условиях их деятельности. Согласно современной экономической теории, служит основой отечественной налоговой системы наиболее эффективными являются горизонтальная и вертикальная структуры организации стимулирования промышленного производства, способных обеспечить наращивание объемов производства и реализации продукции ее конкурентоспособности на мировых рынках, а субъектам хозяйствования их функционирования на условиях самофинансирования и самоокупаемости.

Для решения поставленных в ходе исследования задач использован комплекс общенаучных и специальных методов научного познания. Применение системного подхода, методов индукции и дедукции, анализа и синтеза, что позволило комплексно и всесторонне рассмотреть теоретические основы налогового стимулирования предприятий промышленности, определить результаты от применения горизонтальной и вертикальной организации налогового стимулирования. При систематизации результатов направлений налогового стимулирования предприятий промышленности избран методы научного обобщения, анализа и синтеза. Учитывая значимость налогового стимулирования предприятий промышленности в современных условиях в отечественной налоговой системе существует ряд нерешенных вопросов, которые по своей сути являются дискуссионными по теоретического обоснования этой проблемы и практического ее решения, направленного на наращивание объемов производства и реализации продукции промышленности, расширение рынков ее сбыта.

Результаты проведенного исследования свидетельствуют, что горизонтальные налоговые стимулы являются более приемлемыми, поскольку ситуация на мировом рынке меняется очень быстро, при этом бизнес требует определенности, при условии когда государство определяется, какие сегменты национальной экономики являются приоритетными. Эффективность налоговых каникул, льготных ставок, инвестиционных налоговых кредитов и зон свободной торговли более перспективные для развития промышленного производства на горизонтальном уровне.

При вертикальной стратегии развития промышленного производства более приоритетными являются инвестиционные налоговые кредиты, ориентированные на экспорт, в частности тарифные или налоговые льготы, инвестиционные льготы. Предложенные меры налогового стимулирования промышленного производства будут способствовать стимулированию развития предприятий с использованием стратегии модернизации производственной базы за счет обновления основных средств, внедрение передовых прогрессивных технологий, научных разработок. Данные меры могут обеспечить получение синергетических эффектов, особенно если оборудование, которые будут приобретать промышленные предприятия будут отечественного производства.

Ключевые слова: промышленное производство, налоговое стимулирование вертикальная и горизонтальная структуры организации налогового стимулирования, инвестиции, добавленная стоимость, валовой региональный продукт.

Annotation

Nepochatenko O. O., Bechko P. K., Lisa N. V., Ptashnyk S. A.

Tax incentives for industrial production in the system of public financial support

The article provides a theoretical justification for tax incentives for industrial enterprises under market conditions of their activities. According to modern economic theory, which is the basis of the domestic tax system, the most effective are horizontal and vertical structures to stimulate industrial production, able to increase production and sales of its competitiveness in world markets, and businesses to operate on self-financing and self-sufficiency.

A set of general scientific and special methods of scientific cognition was used to solve the tasks set in the process of research. Application of a systematic approach, methods of induction and deduction, analysis and synthesis, which made it possible to comprehensively and comprehensively consider the theoretical foundations of tax incentives for industrial enterprises, to determine the results of the application of horizontal and vertical organization of tax incentives. When systematizing the results of tax incentives for industrial enterprises, methods of scientific generalization, analysis and synthesis were chosen. Given the importance of tax incentives for industrial enterprises in modern conditions in the domestic tax system, there are a number of unresolved issues, which are essentially debatable on the theoretical justification of this problem and its practical solution aimed at increasing production and sales of industrial products, expanding markets.

The results of the study show that horizontal tax incentives are more acceptable, as the situation on the world market is changing very quickly, and business needs certainty, provided that the state determines which segments of the national economy are a priority. The efficiency of tax holidays, preferential rates, investment tax credits

and free trade zones are more promising for the development of industrial production at the horizontal level.

With a vertical strategy for the development of industrial production, priority is given to export-oriented investment tax credits, in particular tariff or tax benefits, investment benefits. The proposed measures of tax stimulation of industrial production will stimulate the development of enterprises using the strategy of modernization of the production base through the renewal of fixed assets, the introduction of advanced technologies, financing of scientific developments. These measures can ensure synergies, especially if the equipment to be purchased by industrial enterprises will be domestically produced.

Key words: industrial production, tax incentives, vertical and horizontal structures of tax incentives organization, investments, value added, gross regional product.

УДК 338.433

DOI 10.31395/2415-8240-2021-98-2-123-134

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

С. М. КОЛОТУХА, кандидат економічних наук

К. М. МЕЛЬНИК, кандидат економічних наук

О. В. ПОНОМАРЕНКО, викладач

Уманський національний університет садівництва

У статті досліджено проблеми у сфері фінансування розвитку аграрного сектору економіки України. Розглянуто основні аспекти фінансової підтримки аграрного сектору. Доведено, що ефективність фінансово-кредитних механізмів забезпечення розвитку аграрного сектору економіки залежить від ефективно сформованої фінансової політики галузі та держави в цілому, що буде сприяти об'єднанню економічних інтересів аграрних підприємств та держави.

Ключові слова: аграрний сектор, страхування ризиків, фінансово-кредитне забезпечення, державна підтримка, кредитний механізм, бюджетні кошти, земельна іпотека, складські свідоцтва, партнерські форми кредитів.

Постановка проблеми. У сучасних умовах аграрний сектор, займаючи провідне місце у структурі національної економіки та вітчизняного експорту, має забезпечувати продовольчу безпеку України. Оскільки сучасне аграрне виробництво, порівняно з іншими видами економічної діяльності, характеризується низькою інвестиційною привабливістю, його подальший розвиток залежить від рівня його фінансового забезпечення.

Основною проблемою вітчизняних сільськогосподарських підприємств є дефіцит капіталів, що обумовлює необхідність розширення джерел фінансових